

Sygn. akt XVII AmA 54/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2014 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Jolanta de Heij - Kaplińska

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Katarzyna Dawejnis

po rozpoznaniu w dniu 16 października 2014 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z odwołania (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

na skutek odwołania od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 28 grudnia 2012 roku Nr (...)

1. uchyła zaskarżoną decyzję w punkcie I (pierwszym), III (trzecim) i IV.1 (czwartym podpunkt pierwszy);
2. oddala odwołanie w pozostałej części;
3. znosi wzajemnie koszty postępowania między stronami.

SSO Jolanta de Heij - Kaplińska

Sygn. akt XVII AmA 54/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 28 grudnia 2012 r., o nr (...), Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I. na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (dalej: uokik), po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik, działanie (...) SA z siedzibą w W. polegające na stosowaniu we wzorcu umownym „Ogólne warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” postanowienia o treści:

„Strony obowiązane są informować o każdej zmianie adresów. Powiadomienia, wnioski i oświadczenia wysyłane na ostatnio podany adres (...) SA, oszczędzającego lub uposażonego uznawane będą za skutecznie doręczone”,

które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 21 maja 2012 r.;

II. na podstawie art. 26 ust. 1 uokik, po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o

której mowa w art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik, działanie (...) SA z siedzibą w W. polegające na stosowaniu w umowach o prowadzenie indywidualnych kont emerytalnych postanowienia o treści:

(...) SA wypłaca świadczenie z tytułu śmierci oszczędzającego oraz wykonuje zobowiązania w stosunku do uposażonych lub osób wymienionych w § 28 ust. 2 w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o zdarzeniu objętym odpowiedzialnością”,

które narusza art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego i nakazał zaniechanie jej stosowania;

III. na podstawie art. 26 ust. 2 w zw. z art. 27 ust. 4 uokik, po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, nałożył na (...) SA z siedzibą w W. obowiązek usunięcia trwających skutków naruszenia wskazanego w pkt I sentencji decyzji poprzez przesłanie do konsumentów, z którymi trwają stosunki umowne związane na podstawie wzorca „Ogólne warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)”, w terminie 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, propozycji podpisania aneksów do zawartych umów – które będą uwzględniać zmiany umowy eliminujące naruszenia określone w pkt I sentencji decyzji, wskazując jako przyczynę złożonej propozycji aneksowania umowy obowiązek nałożony przez Prezesa UOKiK na (...) SA z siedzibą w W.;

IV. na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 uokik, po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, nałożył na (...) SA z siedzibą w W. karę pieniężną płatną do budżetu państwa w wysokości:

1. 784.490 zł z tytułu naruszenia określonego w pkt I sentencji decyzji;
2. 490.306 zł z tytułu naruszenia określonego w pkt II sentencji decyzji.

(decyzja, k. 4-17).

Odwołanie od powyższej decyzji w dniu 15 stycznia 2013 r. wywiódł przedsiębiorca - (...) SA z siedzibą w W., zaskarżając przedmiotową decyzję w całości i wnosząc o:

- A. uchylenie w całości zaskarżonej decyzji i umorzenie postępowania;
- B. w przypadku nieuwzględnienia ww. wniosku odwołujący wniósł o:

I) zmianę w zakresie pkt I i II zaskarżonej decyzji i uznanie, że (...) SA z siedzibą w W. nie stosuje:

I. praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik, polegającej na stosowaniu we wzorcu umownym „Ogólne warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” następującego postanowienia o treści „Strony obowiązane są informować o każdej zmianie adresów. Powiadomienia, wnioski i oświadczenia wysyłane na ostatnio podany adres (...) SA, oszczędzającego lub uposażonego uznawane będą za skutecznie doręczone”,

- jako postanowienia umownego wpisanego na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, ponieważ: ww., stosowane do dnia 20 maja 2012 r. przez (...) SA postanowienie wzorca umownego wpisanego na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone nie narusza zbiorowych interesów konsumentów;

II. praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik, polegającej na stosowaniu w umowach o prowadzenie indywidualnych kont emerytalnych postanowienia o treści (...) SA wypłaca świadczenie z tytułu śmierci oszczędzającego oraz wykonuje zobowiązania w stosunku do uposażonych

lub osób wymienionych w § 28 ust. 2 w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o zdarzeniu objętym odpowiedzialnością”

- jako postanowienia umownego naruszającego art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontaktach emerytalnych oraz indywidualnych kontaktach zabezpieczenia emerytalnego, ponieważ: ww., stosowane przez (...) SA postanowienie nie narusza art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontaktach emerytalnych oraz indywidualnych kontaktach zabezpieczenia emerytalnego i nie umożliwia wypłaty zakładowi ubezpieczeń środków zgromadzonych na IKE (zarówno oszczędzającemu, jak i osobom uprawnionym) – o których mowa w art. 34 ust. 2 ustawy w terminie dłuższym, niż 14 dni, a spełnienie wyłącznie świadczenia odszkodowawczego-ubezpieczeniowego (w rozumieniu art. 805 § 2 pkt 2 k.c.) – w terminie wynikającym z art. 817 § 1 k.c.), tj. w terminie 30 dni;

2) uchylenie w całości nałożonego w pkt III decyzji na (...) SA obowiązku usunięcia trwających skutków naruszenia wskazanego w pkt I decyzji poprzez przesłanie do konsumentów, z którymi trwają stosunki umowne związane na podstawie wzorca „Ogólne warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)”, w terminie 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, propozycji podpisania aneksów do zawartych umów – które będą uwzględniać zmiany umowy eliminujące naruszenia określone w pkt I sentencji decyzji, wskazując jako przyczynę złożonej propozycji aneksowania umowy obowiązek nałożony przez Prezesa UOKiK na (...) SA z siedzibą w W. – ponieważ do naruszenia wskazanego w pkt I decyzji nie doszło;

3) uchylenie w całości nałożonej na (...) SA kary pieniężnej, określonej w pkt IV zaskarżonej decyzji – wobec braku podstaw prawnych i faktycznych do jej nałożenia.

ewentualnie, w przypadku nieuwzględnienia wniosku z pkt A i B petitum odwołania, strona odwołująca wniosła o:

C. zmianę w całości zaskarżonej decyzji i wydanie decyzji o umorzeniu w całości postępowania przed Prezesem UOKiK na podstawie art. 105 § 1 k.p.a. w zw. z art. 83 uokik;

ewentualnie, w przypadku nieuwzględnienia wniosku z pkt A, B i C petitum odwołania, wniesiono o:

D. zmianę zaskarżonej decyzji, polegającą na odstąpieniu od wymierzenia (...) SA kary pieniężnej lub nałożenia kary pieniężnej w symbolicznej wysokości ewentualnie na znaczącym obniżeniu kary pieniężnej nałożonej na (...) SA.

Niezależnie od powyższego, strona odwołująca wniosła o:

1) skierowanie przez SOKiK do Trybunału Konstytucyjnego w trybie art. 193 Konstytucji oraz art. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym w przedmiocie zgodności przepisu art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik w zw. z art. 479⁴³ k.p.c. – z następującymi przepisami: art. 45, art. 87 oraz art. 2 i 7 Konstytucji;

2) zasądzenie od Prezesa UOKiK na rzecz (...) SA z siedzibą w W. kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;

3) dopuszczenie dowodu z dokumentu zgłoszonego w treści odwołania, na wskazane w nim okoliczności.

Zaskarżonej decyzji zarzucono naruszenie następujących przepisów prawnych:

A. art. 2 i 7 Konstytucji; art. 268a k.p.a. i art. 156 § 1 pkt 1 k.p.a. – w zw. z art. 83 uokik; art. 101 ust. 2 uokik w zw. z art. 33 ust. 4, 5 i 6 uokik i w zw. z § 5 ust. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (skutkującym nieważnością decyzji, a tym samym naruszeniem zasady legalizmu wynikającej z Konstytucji) – poprzez wydanie postanowienia z 30 stycznia 2012 r. wszczynającego postępowanie i wszczęcie postępowania przed Prezesem UOKiK przez osobę nieuprawnioną – Dyrektora Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W.; przekroczenie uprawnień i upoważnienia przez Dyrektora Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W. – wynikających z ww. aktów prawnych

oraz nadanych przez Prezesa UOKiK w Upoważnieniu z 27 stycznia 2012 r.; naruszenie wyłącznej właściwości Prezesa UOKiK do wszczynania postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów;

B. art. 2, art. 7 i art. 42 ust. 2 Konstytucji; art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności; art. 227-315 k.p.c. w zw. z art. 84 uokik; art. 6, art. 7, art. 8, art. 9 k.p.a. oraz art. art. 107 § 3 k.p.a. – poprzez: faktycznie nieprzeprowadzenie przez Prezesa UOKiK w postępowaniu ws. o sygn. (...) jakiegokolwiek postępowania dowodowego; faktyczne nie wydanie jakichkolwiek postanowień Prezesa UOKiK dotyczących przeprowadzenia dowodu przeciwko powodowi; brak wskazania dowodów na jakich oparto rozstrzygnięcie w sprawie w uzasadnieniu decyzji; w konsekwencji przerzucenie na powoda ciężaru dowodzenia, że w sprawie nie doszło do naruszenia przepisów uokik – a w konsekwencji naruszenie zasady legalizmu wynikającej z art. 2 i art. 7 Konstytucji;

C. art. 24 ust. 1 i ust. 2 uokik poprzez jego błędną wykładnię prowadzącą do niewłaściwego zastosowania polegającego na uznaniu, że:

a) stosowane postanowienie ogólnych warunków umowy ubezpieczenia o treści „ Strony obowiązane są informować o każdej zmianie adresów. Powiadomienia, wnioski i oświadczenia wysyłane na ostatnio podany adres (...) SA, oszczędzającego lub uposażonego uznawane będą za skutecznie doręczone” jest stosowaniem postanowienia wzorca umowy wpisanego do Rejestru (lub tożsamego z wpisanym do Rejestru) pod numerami: 1207, 2208 i 2360, a zatem stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów oraz

b) stosowane postanowienie o treści (...) SA wypłaca świadczenie z tytułu śmierci oszczędzającego oraz wykonuje zobowiązania w stosunku do uposażonych lub osób wymienionych w § 28 ust. 2 w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o zdarzeniu objętym odpowiedzialnością” jest stosowaniem postanowienia naruszającego art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego, a w konsekwencji – bezprawnym działaniem przedsiębiorcy, będącym praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów;

D. art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 uokik w zw. z art. 830 k.c. – poprzez bezpodstawne przyjęcie w decyzji, że (...) SA stosuje postanowienie umowne – naruszające zbiorowe interesy konsumentów – wpisane na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do Rejestru;

E. art. 24 ust. 1 i 2 uokik w zw. z art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego, poprzez błędną interpretację, że postanowienie wskazane w ww. pkt C lit. b) naruszało art. 34 ust. 2 ustawy o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego;

F. art. 2 Konstytucji oraz art. 106 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 111 uokik, a także art. 6, art. 8 k.p.a. – poprzez nałożenie na powoda kary pieniężnej: 1. w oparciu o przesłanki nieznane przepisom prawa; 2. wyliczonej z uwzględnieniem nieprawidłowego źródła przychodów; 3. z naruszeniem zasady proporcjonalności; 4. bez uwzględnienia ustawowych przesłanek nakładania kary; 5. której wysokość jest rażąco wygórowana; 6. z pominięciem braku zawinienia powoda;

G. art. 87 Konstytucji – poprzez faktyczne uznanie powszechniej mocy wiążącej zakazu praktyki, polegającej na stosowaniu zapisu umownego „tożsamego” z klauzulą wpisaną do Rejestru – sprzecznie z zamkniętym katalogiem źródeł powszechnie obowiązującego prawa;

H. art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów wskazaną w art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik jest stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do Rejestru, przez przedsiębiorcę, który nie uczestniczył w postępowaniu sądowym zakończonym wpisem tych postanowień do Rejestru.

Odwołująca się Spółka podtrzymała powyższe stanowisko w pismach procesowych datowanych na dzień 5 czerwca 2013 r. oraz 25 kwietnia 2014 r.

(odwołanie, k. 18-35; pismo procesowe powoda, k. 78-83, 88).

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 2 maja 2013 r. Prezes UOKiK wniósł o:

- 1) oddalenie odwołania,
- 2) oddalenie wniosku o skierowanie pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego,
- 3) oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z dokumentu zgłoszonego w treści odwołania na wskazane w nim okoliczności,
- 4) dopuszczenie dowodu z dokumentu „Ogólne warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” (k. 14-17 akt admin.) na okoliczność stosowania w tym wzorcu umownym postanowienia określonego w pkt I zaskarżonej decyzji,
- 5) dopuszczenie dowodu z dokumentu „Postanowienia dodatkowe do ogólnych warunków Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” na okoliczność stosowania w tym wzorcu umownym postanowienia określonego w pkt II zaskarżonej decyzji,
- 6) zasądzenia od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

(odpowiedź na odwołanie, k. 57-72).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

(...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. (dalej: (...) SA, (...), Spółka (...)) jest przedsiębiorcą, prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie ubezpieczeń na życie, w tym także związanych z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym.

(dowód: okoliczność bezsporna; odpis pełny z Rejestru Przedsiębiorców KRS, k. 38-52).

Delegatura Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W. prowadziła postępowanie wyjaśniające pod numerem (...), w którym uzyskała dokumenty „Ogólne warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” i „Postanowienia dodatkowe do ogólnych warunków Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” stanowiące załączniki do pism (...) SA z dnia 5 września 2011 i 18 listopada 2011 r.

(dowód: postanowienie (...) z dnia 30.01.2012 r., k. 8 z załącznikami)

Przy zawieraniu umów ubezpieczenia z konsumentami przedsiębiorca posługuje się wzorcami umownymi. Od dnia 1 sierpnia 2007 r. (...) stosowała wzorzec oznaczony kodem (...), o nazwie „Ogólne warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)”, w którym zawarto postanowienie następującej treści „Strony obowiązane są informować o każdej zmianie adresów. Powiadomienia, wnioski i oświadczenia wysyłane na ostatnio podany adres (...) SA, oszczędzającego lub uposażonego uznawane będą za skutecznie doręczone” (§ 39 ust. 4). Powyższe ogólne warunki zostały zmienione od 1 stycznia 2009 r. „Postanowieniami dodatkowymi do ogólnych warunków Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” zatwierdzonymi uchwałami zarządu z dnia 22 grudnia 2008 r. i zmieniającą z 18 lutego 2010 r. zawierającymi m.in. zapis (...) SA wypłaca świadczenie z tytułu śmierci oszczędzającego oraz wykonuje zobowiązania w stosunku do uposażonych lub osób wymienionych w § 28 ust. 2, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o zdarzeniu objętym odpowiedzialnością” (§ 32 ust. 5).

(dowód: okoliczności bezsporne; wzorzec umowny (...), k. 14-20 akt admin.; odpowiedź (...) SA na wezwanie, k. 102 akt admin.).

27 stycznia 2012 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wystawiła upoważnienie o treści: „na podstawie art. 33 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. nr 50 poz. 331 ze zm.) upoważniam Panią D. B. Dyrektora Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W. do podjęcia czynności wynikających z ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów dotyczących wszczęcia i prowadzenia postępowania w trybie art. 49 ust. 1 w związku z art. 24 tej ustawy oraz do wydania decyzji w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów – przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W.. Jednocześnie upoważniam Dyrektora Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W. do podpisania decyzji w tej sprawie”.

(dowód: upoważnienie (...) -34/12/SN, k. 1 akt admin.).

Postanowieniem z dnia 30 stycznia 2012 r., sprostowanym postanowieniem z dnia 20 lipca 2012 r., Dyrektor Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W. w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wszczęła postępowanie o sygn. (...), w związku z podejrzeniem, iż (...) SA z siedzibą w W. stosuje praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 24 ust.1 i 2 uokik, polegające na:

I. stosowaniu postanowienia wzorca umowy wykorzystywanego przy zawieraniu umów o prowadzenie indywidualnych kont emerytalnych, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., o następującej treści:

„Strony obowiązane są informować o każdej zmianie adresów. Powiadomienia, wnioski i oświadczenia wysyłane na ostatnio podany adres (...) SA, oszczędzającego lub uposażonego uznawane będą za skutecznie doręczone”,

co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik;

II. stosowaniu w umowach o prowadzenie indywidualnych kont emerytalnych postanowienia, które może naruszać przepisy ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o indywidualnych kontaktach emerytalnych oraz indywidualnych kontaktach zabezpieczenia emerytalnego, o następującej treści:

(...) SA wypłaca świadczenie z tytułu śmierci oszczędzającego oraz wykonuje zobowiązania w stosunku do uposażonych lub osób wymienionych w § 28 ust. 2 w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o zdarzeniu objętym odpowiedzialnością”,

co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik.

(dowód: postanowienie z 30.01.2012 r., k. 2-7 akt admin.; postanowienie z 20.07.2012 r., k. 124 akt admin.)

Postanowieniem z tej samej daty Dyrektor Delegatury w W. w imieniu Prezesa UOKiK zaliczyła w poczet dowodów dokumenty uzyskane w toku postępowania wyjaśniającego o sygn. (...):

1. pismo (...) z dnia 5 września 2011 r. wraz z następującymi załącznikami stanowiącymi wzorce umowne:

a) Ogólne warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) (kod warunków: (...)),

b) Regulamin funduszy,

c) Wykaz oferowanych funduszy,

d) Strategia inwestycyjna funduszy,

e) Postanowienia dodatkowe do ogólnych warunków Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...);

2. pismo (...) z dnia 18 listopada 2011 r. stanowiące odpowiedź na wezwanie Prezesa Urzędu z dnia 9 listopada 2011 r.

(dowód: postanowienie (...) z dnia 30.01.2012 r., k. 8 z załącznikami).

(...) SA w piśmie z dnia 10 kwietnia 2012 r. poinformował o projekcie Ogólnych warunków indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) kod warunków (...), który ma zmieniać dotychczasowe §39 ust. 4 i §32 ust. 5. Ponadto, (...) poinformowało, że wzorzec umowy: „Ogólne warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” kod warunków: (...) stosuje od dnia 1 sierpnia 2007 r., natomiast wzorzec umowy: „Postanowienia dodatkowe do ogólnych warunków Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” – od dnia 1 stycznia 2009 r.

(dowód: pismo 10.04.2012 r., k. 50 – 74 akt admin., pismo z dnia 7.05.2012 r., k. 101 akt admin.).

Uchwałą Zarządu (...) SA z dnia 19 kwietnia 2012 r. (nr (...)), (...) SA wprowadziła do obrotu zmieniony wzorzec - „Ogólne warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)”, oznaczony kodem (...), z datą obowiązywania od dnia 21 maja 2012 r. We wzorcu tym w zmodyfikowano postanowienia zakwestionowane przez Prezesa UOKiK w następujący sposób:

- postanowieniu z § 38, nawiązującemu do dotychczasowej klauzuli z § 39 ust. 4, nadano brzmienie: „1. Wszystkie powiadomienia, wnioski i oświadczenia (...) SA mające związek z umową wymagają dla swej skuteczności zachowania formy pisemnej lub innej formy uzgodnionej przez oszczędzającego i (...) SA i wywierają skutek prawny z chwilą doręczenia. 2. Wszystkie powiadomienia, wnioski i oświadczenia mające związek z umową kierowane do (...) SA, wymagają dla swej skuteczności zachowania formy pisemnej lub innej formy uzgodnionej przez oszczędzającego i (...) SA i wywierają skutek prawny z chwilą doręczenia. 3. (...) SA i oszczędzający obowiązani są informować o każdej zmianie adresów.”

- postanowieniu z § 31 ust. 5, nawiązującemu do dotychczasowej klauzuli z § 32 ust. 5, nadano treść: „ (...) wypłaca świadczenie z tytułu śmierci oszczędzającego w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o zdarzeniu objętym odpowiedzialnością, z zastrzeżeniem ust. 6.”

(dowód: uchwała nr (...), k. 103-104 akt admin.; wzorzec umowy (...), k. 105-110 akt admin.)

Postanowieniem z 24 kwietnia 2012 r. Dyrektor Delegatury w W. w imieniu Prezesa UOKiK zaliczyła w poczet dowodów kolejne dokumenty uzyskane w toku postępowania wyjaśniającego w postaci pisma z dnia 22 września 2011 r. z załącznikami: wzorem „Wniosku o zawarcie umowy indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” i wzorem „Potwierdzenia zawarcia umowy”.

(dowód: postanowienie (...) z dnia 24.04.2012 r., k. 76 z załącznikami).

Do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone wpisano postanowienia o następującej treści:

- pod poz. 1207:

„W przypadku zmiany adresu, każda ze stron zobowiązana jest niezwłocznie pisemnie powiadomić o tym drugą stronę. W przypadku nie powiadomienia o zmianie adresu, korespondencja kierowana na ostatni znany adres będzie uznawana za skutecznie doręczoną”

- pod poz. 2208:

„Wszelka korespondencja wysyłana jest przez Bank na wskazany przez posiadacza rachunku adres do korespondencji i uważa się ją za doręczoną po upływie 14 dni od daty jej wysłania przez Bank”

- pod poz. 2360:

„Wszelkie pisma kierowane przez Bank do posiadacza rachunku według ostatnich danych i na ostatni wskazany przez niego adres uważa się za skutecznie doręczone”

(dowód: www.uokik.gov.pl/rejestr_klauzul_niedozwolonych).

W roku 2011 (...) SA osiągnęła przychody w wysokości 9.806.121.000,00 zł, przy czym kwota ta stanowi sumę składek przypisanych brutto w roku obrotowym, wykazaną w technicznym rachunku ubezpieczeń za rok 2011, sporządzonym zgodnie z przepisami o rachunkowości dotyczącymi zakładów ubezpieczeń.

(dowód: odpowiedź (...) SA na wezwanie, k. 102 akt admin.; kopia technicznego rachunku ubezpieczeń na życie, stanowiącego część sprawozdania finansowego (...) SA za rok zakończony dnia 31 grudnia 2011, k. 111 akt admin.).

Pismem z dnia 28 listopada 2012 r. Prezes UOKiK zawiadomił Spółkę (...) o zakończeniu postępowania dowodowego w sprawie oraz poinformował o możliwości zapoznania się z materiałem zebrany w aktach postępowania.

(dowód: zawiadomienie o zakończeniu postępowania dowodowego, k. 130-131 akt admin.).

(...), w piśmie z dnia 10 grudnia 2012 r., podtrzymało stanowisko zajęte w pismach z 14 lutego 2012 r., 10 kwietnia 2012 r., 7 maja 2012 r. oraz 22 maja 2012 r., w tym złożone zobowiązanie do zapobieżenia naruszeniom zbiorowych interesów konsumentów, o którym mowa w art. 28 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

(dowód: pismo z dnia 10.12.2012 r., k. 133 akt admin., z dnia 14.02.2012 r., k. 26 akt admin., z dnia 10.04.2012 r., k. 50 akt admin., z dnia 7.05.2012 r., k. 101 akt admin., z dnia 22.05.2012 r., k. 116 akt admin.).

W dniu 28 grudnia 2012 r. Prezes UOKiK wydał decyzję, która została zaskarżona w niniejszym postępowaniu.

W postępowaniu sądowym postanowieniem z dnia 16 października 2014 r. Sąd dopuścił dowód z dokumentów zgromadzonych w aktach postępowania administracyjnego.

(dowód: postanowienie z dnia 16.10.2014 r., k. 128).

Powyżej opisany stan faktyczny został ustalony przez Sąd w oparciu o ww. dowody, których wiarygodność nie budziła zastrzeżeń.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie w części.

W pierwszej kolejności Sąd rozpoznaje najdalej idący zarzut naruszenia art. 268a k.p.a. i art. 156 § 1 pkt 1 k.p.a. – w zw. z art. 83 uokik; art. 101 ust. 2 uokik w zw. z art. 33 ust. 4, 5 i 6 uokik i w zw. z § 5 ust. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zarzut A), gdyż w przypadku jego uwzględnienia decyzja Prezesa Urzędu powinna zostać w postępowaniu sądowym uchylona ze względu na brak kompetencji organu ochrony konkurencji do prowadzenia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Odwołujący podniósł (i) wydanie postanowienia z 30 stycznia 2012 r. wszczynającego postępowanie i wszczęcie postępowania przed Prezesem UOKiK przez osobę nieuprawnioną – Dyrektora Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W.; (ii) przekroczenie uprawnień i upoważnienia przez Dyrektora Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W. – wynikających z ww. aktów prawnych oraz nadanych przez Prezesa UOKiK w Upoważnieniu z 27 stycznia 2012 r.; (iii) naruszenie wyłącznej właściwości Prezesa UOKiK do wszczynania postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

(...) SA stoi na stanowisku, że poprzez brak upoważnienia dla Dyrektora Delegatury z art. 268a k.p.a. doszło do naruszenia art. 156 §1 pkt 1 k.p.a.

W ocenie Spółki (...), Dyrektor Delegatury:

(i) nie miała uprawnień do wydania postanowienia z 30 stycznia 2012 r. o wszczęciu postępowania przeciwko (...) SA w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów o wszczęciu postępowania, ze względu na:

i. treść art. 101 ust. 2 uokik przyznającego wyłączną kompetencję Prezesowi UOKiK,

ii. §5 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 1 lipca 2009 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. z dnia 7 lipca 2009 r.),

(...). treść upoważnienia z dnia 27 stycznia 2012 r. nie zawierającego zapisu dotyczącego wydania postanowienia o wszczęciu postępowania,

iv. §2 ust. 1 Statutu Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Zarządzenie Nr 146 Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie nadania statutu Urzędowi Ochrony Konkurencji i Konsumentów (M.P. z dnia 31 grudnia 2008 r.) wskazującego na upoważnianiu Dyrektorów Delegatur do wydawania decyzji w imieniu Prezesa UOKiK a nie postanowień,

v. art. 33 ust. 6 uokik zgodnie z którym dopiero po wszczęciu i przekazaniu sprawy do prowadzenia oraz uzyskaniu upoważnienia do wydawania decyzji i wydawania postanowień Dyrektorzy Delegatur są uprawnieni do podpisywania dokumentów w imieniu Prezesa UOKiK;

(ii) nie posiadała uprawnienia do prowadzenia postępowania w sprawie praktyk naruszające zbiorowe interesy konsumentów bowiem:

i. Prezes UOKiK mógł wyłącznie przekazać do Delegatury Urzędy do załatwienia należącą do swojej właściwości „sprawę” wszczętą postanowieniem Prezesem UOKiK a nie jeszcze nieistniejącą bez wydanego postanowienia o wszczęciu postępowania zgodnie z art. 33 ust. 5 uokik,

ii. zgodnie z §5 ust. 2 rozporządzenia w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów uprawnienie do prowadzenia postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów ujawniających się na terenie całego kraju posiadał tylko i wyłącznie Prezes UOKiK,

(...). tylko po osobistym wydaniu postanowienia o wszczęciu postępowania Prezes UOKiK powołując się „na szczególnie uzasadniony przypadek” mógłby przekazać sprawę do dalszego załatwienia dla Delegatury Urzędu.

(...) SA podnosiła, że przed wydaniem przez Prezesa Urzędu postanowienia o wszczęciu postępowania nie istnieje sprawa administracyjna. Upoważnienie z dnia 27 stycznia 2012 r. nie zawiera określenia i powołania się na „szczególnie uzasadniony przypadek” uzasadniający przekazanie należącej do wyłącznej właściwości Prezesa Urzędu sprawy do Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W.. Brak jest dokumentu, pochodzącego od Prezesa UOKiK, „przekazującego” wszczętą przez Prezesa sprawę do Delegatury UOKiK w W..

W ocenie Prezesa, powyższy zarzut jest nietrafiony, ponieważ Dyrektor Delegatury UOKiK w W. od początku postępowania działała na podstawie i w granicach prawidłowo udzielonego upoważnienia, które znajduje się na k. 1 akt admin. Zdaniem organu, podstawę prawną tego upoważnienia stanowił art. 33 ust. 4 i 5 uokik. Według Prezesa, w świetle art. 33 ust. 6 uokik, przekazanie sprawy oznacza upoważnienie do jej prowadzenia od początku do końca, a więc od wydania postanowienia o wszczęciu postępowania do wydania decyzji, zatem wskazany przepis określa uprawnienie dyrektora delegatury do wydawania w imieniu Prezesa UOKiK decyzji i postanowień nie wyłączając z tego zakresu postanowienia wszczynającego postępowanie. Prezes Urzędu stwierdził, że co prawda kompetencja do wydawania postanowienia o wszczęciu postępowania ws. stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy

konsumentów należy do wyłącznej właściwości Prezesa UOKiK, nie oznacza to jednak, że dyrektor delegatury działając z upoważnienia Prezesa Urzędu narusza tę właściwość.

Odnosząc się do twierdzenia Spółki (...) wskazującego na brak w aktach sprawy dokumentu przekazującego tę sprawę Dyrektorowi Delegatury w W., Prezes stwierdził, że dokument taki stanowi upoważnienie z dnia 27 stycznia 2012 r., co jest jednoznaczne z aktem przekazania sprawy w rozumieniu art. 33 ust. 4 i 5 uokik.

Prezes Urzędu wyjaśnił również, że w przedmiotowej sprawie zaistniał szczególnie uzasadniony przypadek uzasadniający jej przekazanie Dyrektorowi Delegatury UOKiK w W., gdyż z uwagi na to, że do sporządzenia raportu z krajowej kontroli podmiotów rynku finansowego w zakresie indywidualnych kont emerytalnych została wytypowana Delegatura Urzędu w W., to uzasadnione było, aby ta jednostka przeprowadziła postępowania przeciwko podmiotom, które dopuściły się naruszeń opisanych w tym dokumencie, w tym przeciwko (...). Jednocześnie organ podniósł, że szczególnie uzasadniony przypadek uzasadniający przekazanie niniejszej sprawy nie musiał zostać wskazany w treści upoważnienia.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów w art. 82 wyłącza środki prawne wzruszenia decyzji przewidziane kodeksem postępowania administracyjnego „Od decyzji Prezesa Urzędu stronie nie przysługują środki prawne wzruszenia decyzji przewidziane w Kodeksie postępowania administracyjnego, dotyczące wznowienia postępowania, uchylenia, zmiany lub stwierdzenia nieważności decyzji”. Stwierdzenie nieważności zgodnie z art. 156 § 1 k.p.a. następuje przez organ administracji publicznej m.in. wobec decyzji, która wydana została z naruszeniem przepisów o właściwości.

Przypadek naruszenia prawa administracyjnego stanowiący podstawę wznowienia postępowania, uchylenia, zmiany lub stwierdzenia nieważności decyzji pomimo wyłączenia tych trybów przez ustawę o ochronie konkurencji i konsumentów, w ocenie Sądu, nie pozbawia kognicji Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów do rozpoznania zarzutów opartych na przepisach dotyczących wznowienia postępowania, uchylenia, zmiany lub stwierdzenia nieważności decyzji w konsekwencji ich uwzględnienia, ale bez wydania rozstrzygnięć przewidzianych kodeksem postępowania administracyjnego tylko kodeksem postępowania cywilnego.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie może stwierdzić nieważności decyzji, ale przesłanki przewidziane art. 156 k.p.a. mogą skutkować uchyleniem decyzji. W ocenie Sądu przyczyny uchyleń mogą być dwie, albo organ narusza prawa strony do obrony, albo organ nie zachowuje procedury, która nie może być uzupełniona przez sąd ochrony konkurencji.

W uzasadnieniu wyroku z 19 sierpnia 2009 r., Sąd Najwyższy podkreślił, że uchylenie decyzji w całości powinno nastąpić wówczas, gdy wydanie jej nastąpiło bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa materialnego, jak również wtedy, gdy została ona skierowana do podmiotu niebędącego stroną w sprawie, a także gdy dotyczy sprawy już poprzednio rozstrzygniętej inną decyzją ostateczną. Podstawą do uchylenia decyzji Prezesa Urzędu jest także potrzeba dokonania w całości niezbędnych dla rozstrzygnięcia sprawy ustaleń (III SK 5/09, OSNP 2011, Nr 9-10, poz. 144).

Zgodnie z art. 29 uokik Prezes Urzędu jest jednoosobowym centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach ochrony konkurencji i konsumentów. W przepisie art. 31 uokik zamieszczono obszerny katalog zadań, jakie ustawa nakłada na Prezesa UOKiK. Tylko organ jakim jest Prezes Urzędu może wydać postanowienie o wszczęciu postępowania w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (tu art. 101 ust. 2) i wydać decyzję w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów (art. 31 ust. 2). Powierzone zadania Prezes realizuje przy pomocy Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (art. 29 ust. 6 uokik).

W myśl art. 83 uokik w sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania przed Prezesem Urzędu stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego. Oznacza to możliwość udzielenia przez organ administracji publicznej w formie pisemnej upoważnienia, o którym stanowi art. 268a k.p.a. Jak wskazał NSA w wyroku z dnia 10 stycznia 2012 r. (I OSK 1563/11, LEX nr 1107463) przepis art.

268a k.p.a. reguluje tzw. przedstawicielstwo administracyjne, które służy dekoncentracji zadań realizowanych przez organ administracji publicznej. Upoważnienie, o którym mowa w tym przepisie, jest instrumentem dekoncentracji wewnętrznej. Udzielenie takiego upoważnienia jest czynnością o charakterze wewnętrznym. Nie powoduje ono utraty przez organ udzielający kompetencji do załatwienia sprawy, w szczególności do wydawania decyzji administracyjnych, gdyż podmiot upoważniony działa w tym zakresie w imieniu organu i na jego odpowiedzialność. Upoważniony pracownik działa nie we własnym imieniu, lecz z upoważnienia.

Upoważnienie z dnia 27 stycznia 2012 r. zawiera:

- (i) podstawę prawną art. 33 ust. 4 i 5 uokik, czyli powołanie się na przepisy dotyczące delegatur,
- (ii) i na ich podstawie upoważnienie Pani D. B. Dyrektora Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W.,
- ((...)) do podjęcia czynności wynikających z ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów dotyczących wszczęcia i prowadzenia postępowania w trybie art. 49 ust. 1 w związku z art. 24 tej ustawy oraz do wydania decyzji w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów – przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W..

W upoważnieniu mimo podania podstawy właściwej dla delegatur (ust. 4) i dla przekazania spraw (ust. 5) nie przekazano sprawy delegaturze, a podstawa prawna posłużyła do udzielenia upoważnienia dla Dyrektora Delegatury. Dyrektorka Delegatury została upoważniona przez Prezesa do:

- podjęcia czynności wynikających z ustawy o okik dotyczących wszczęcia i prowadzenia postępowania w trybie art. 49 ust. 1 w zw. z art. 24,
- wydania decyzji w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko (...),
- podpisania decyzji w tej sprawie. „Jednocześnie upoważniam Dyrektorkę Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W. do podpisania decyzji w tej sprawie”.

Artykuł 49 ust. 1 uokik stanowi, iż postępowanie w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wszczyna się z urzędu. Przepis ten wyłącza zastosowanie w tym postępowaniu art. 61 k.p.a. przewidującego dwa sposoby wszczynania postępowania administracyjnego - zarówno z urzędu, jak i na żądanie. Podobne rozwiązanie przewidziane jest dla prawie wszystkich postępowań toczących się według przepisów ustawy. Możliwe jest także wszczęcie jedynie z urzędu postępowania wyjaśniającego, postępowania antymonopolowego w sprawach praktyk ograniczających konkurencję oraz postępowania w sprawach nakładania kar pieniężnych (por. Stawicki Aleksander (red.), Stawicki Edward (red.), Baehr Jerzy, Krüger Jarosław, Kwieciński Tomasz, Radwański Marek, Turno Bartosz, Wędrychowska-Karpińska Aleksandra, Wiercińska-Krużewska Agnieszka, Wierciński Andrzej, Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, Lex). Ani ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów, ani k.p.a. nie precyzują momentu wszczęcia postępowania z urzędu. W ugruntowanym orzecznictwie przyjmuje się, że jest nim podjęcie przez organ administracji pierwszej czynności w sprawie. W wypadku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, pierwszą czynnością organu jest wydanie postanowienia o wszczęciu tego postępowania. Zatem od daty wydania takiego postanowienia należy liczyć moment wszczęcia tego postępowania. Należy przy tym wskazać, że przepis art. 61 § 3 k.p.a. określa jedynie datę wszczęcia postępowania na wniosek strony, stanowiąc, że datą tą jest dzień doręczenia żądania organowi administracji publicznej.

Niniejsze upoważnienie w ocenie Sądu po pierwsze, dawało prawo podjęcia czynności dotyczących wszczęcia i prowadzenia postępowania. Mimo nieprecyzyjnego sformułowania z niniejszego upoważnienia wynika prawo Dyrektorki Delegatury do wydania postanowienia o wszczęciu postępowania, bowiem w sprawach z zakresu naruszenia zbiorowych interesów konsumentów jest to pierwsza czynność w sprawie „podjęcie czynności dotyczących wszczęcia”. Dyrektorka otrzymała również prawo do wydania decyzji i jej podpisania. Po drugie, niniejsze upoważnienie nie przekazuje sprawy delegaturze, a przekazanie sprawy jest drugim źródłem nabycia uprawnienia przez dyrektorkę do

wydawania decyzji i postanowień w imieniu Prezesa, jeżeli sprawa nie należy do właściwości delegatury wynikającej z rozporządzenia. W związku z tym dyrektorzy delegatur posiadają kompetencje do wydawania postanowień i decyzji w imieniu Prezesa Urzędu co do zasady w sprawach z zakresu właściwości swoich delegatur, a drodze wyjątku (i) w wyniku przekazania sprawy delegaturze, (ii) bądź na podstawie indywidualnego upoważnienia Prezesa UOKiK wydanego na podstawie art. 268a k.p.a. w związku z §2 ust. 1 Statutu. Prezes Urzędu stosownie do §2 Statutu Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kieruje Urzędem przy pomocy m.in. dyrektorów delegatur Urzędu. Prezes może upoważnić osoby wymienione w §2 ust. 1 (m.in. dyrektorów delegatur) do podejmowania decyzji, w określonych sprawach, w jego imieniu.

Nie doszło do naruszenia właściwości delegatury, bowiem sprawę prowadził Prezes przez działającego w jego imieniu upoważnionego pracownika. Zgodnie z art. 33 ust. 1 uokik w skład Urzędu wchodzi Centrala w W. oraz delegatury Urzędu w B., w G., w K., w K., w L., w Ł., w P., w W. i we W.. Wtórne jest zagadnienie, przy pomocy której delegatury Prezes prowadził sprawę, bowiem działanie w jego imieniu Dyrektora nie opierało się na art. 33 ust. 6 uokik tylko na podstawie upoważnienia z art. 268a k.p.a.

Na podstawie delegacji z art. 33 ust. 3 ustawy Prezes Rady Ministrów określił w drodze rozporządzenia z dnia 1 lipca 2009 r. właściwość miejscową i rzeczową delegatur Urzędu w sprawach z zakresu działania Prezesa Urzędu po uwzględnieniu charakteru i liczby spraw występujących na danym terenie (rozporządzenie w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Dz. U. z dnia 7 lipca 2009 r.). Zasadą ustanowioną §5 Rozporządzenia jest, że postępowania w sprawach naruszania zbiorowych interesów konsumentów prowadzi delegatura właściwa miejscowo ze względu na siedzibę przedsiębiorcy stosującego praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów. Regulacja ta odpowiada treści 33 ust. 4 uokik odwołującej się do spraw „oprócz spraw należących do ich właściwości”. Wyjątek od reguły wprowadza §5 ust. 2 Rozporządzenia dla praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, które ujawniają się na całym lub znacznej części rynku krajowego, wówczas właściwy w tych sprawach jest Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Centrala w W.. Jednak Prezes Urzędu korzystając z uprawnienia art. 33 ust. 5 uokik może sprawę należącą do swojej właściwości przekazać do załatwienia wskazanej delegaturze pod warunkiem, że jest to szczególnie uzasadniony przypadek. Jest to wyjątek od art. 33 ust. 3 uokik, gdzie właściwość miejscowa delegatur jest określona Rozporządzeniem z uwzględnieniem charakteru i liczby spraw występujących na danym terenie. Jak Sąd wyjaśnił, dokument z dnia 27 stycznia 2012 r. nie był przekazaniem sprawy mimo powołania podstaw prawnych o tym świadczących a stanowił upoważnienie dla Dyrektora Delegatury.

W tym stanie postanowienie o wszczęciu postępowania w sprawie i decyzja Nr (...) są aktami Prezesa Urzędu wydanymi z upoważnienia do działania w jego imieniu przez Dyrektora Delegatury.

Nie ma uzasadnienia zarzut braku przeprowadzenia przez Prezesa UOKiK jakiegokolwiek postępowania dowodowego (zarzut B). W sprawie zostały wydane postanowienia o zaliczeniu w poczet dowodów dokumenty uzyskane przez Prezesa Urzędu w toku postępowania wyjaśniającego (...) (k. 8 i 76). Zaliczone dokumenty w postaci pisma z dnia 5 września 2011 r. i 18 września 2011 r. oraz 22 września 2011 r. z załącznikami powołują się na sygnaturę postępowania wyjaśniającego tj. (...), a postanowienia o zaliczeniu dowodów wskazują na sygnaturę (...), pod którą było prowadzone postępowanie przeciwko (...) SA. Pomimo braku sprostowania postanowień o zaliczeniu dowodów, są to decyzje wydane w sprawie prowadzonej pod określoną sygnaturą przeciwko (...) SA.

Sąd zauważa, że zgodnie z art. 84 uokik w sprawach dotyczących dowodów w postępowaniu przed Prezesem w zakresie nieuregulowanym w rozdziale dotyczącym postępowania przed Prezesem Urzędu stosuje się odpowiednio art. 227-315 k.p.c. Odesłanie zawarte w art. 84 uokik dotyczy nie tylko dowodów, ale także przedmiotu oceny dowodów i postępowania dowodowego. W postępowaniu przed Prezesem nie stosuje się zatem art. 75-88a k.p.a. Jednak przepisy art. 227-234 k.p.c. powinny być stosowane z uwzględnieniem reguł wynikających z zastosowania art. 6-16 k.p.a., a więc z uwzględnieniem zasad rządzących postępowaniem administracyjnym, bowiem przepisy k.p.c. o dowodach stosuje się odpowiednio a nie wprost. Oznacza to, że stosowanie art. 227-234 k.p.c. następować powinno z uwzględnieniem art. 7 k.p.a. (por. T. Kwieciński (w:) Stawicki A. (red), Stawicki E. (red) Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów.

Komentarz, Lex 2011). Z art. 7 k.p.a. wyprowadza się zasadę prawdy obiektywnej, której przejawem jest „wyczerpujące zbadanie wszystkich okoliczności faktycznych związanych z określoną sprawą, aby stworzyć jej rzeczywisty obraz i uzyskać podstawę do trafnego zastosowania przepisu prawa”. Zasada powyższa ma wpływ na rozłożenie ciężaru dowodu. Zgodnie z powyższymi regulacjami Prezes musi udowodnić naruszenie i przedstawić dowody na okoliczność wystąpienia naruszeń. W niniejszym postępowaniu Sąd rozpoznając sprawę merytorycznie dopuścił dowody z postępowania administracyjnego i dokonał oceny materiału dowodowego zgromadzonego w postępowaniu cywilnym sądowym na nowo. Uprawnienie Sądu wynika z charakteru postępowania cywilnego, gdzie odwołanie wszczynają do postępowania, ale dotyczy decyzji wydanej w postępowaniu administracyjnym opartej na zgromadzonym w tym postępowaniu materiale dowodowym. Słusznie więc Prezes Urzędu wnosił o dopuszczenie dowodu z dokumentów z postępowania administracyjnego.

Nie wszystkie zarzuty odnoszące się do przepisów dotyczących postępowania przed Prezesem Urzędu rzutują bezpośrednio, w przypadku ich uwzględnienia przez Sąd, na ocenę zasadności samego odwołania. W szczególności, w przypadku sformułowania w odwołaniu zarzutów dotyczących ustaleń faktycznych, środków dowodowych, oceny dowodów, niektórych wad formalnych samej decyzji, stwierdzenie przez Sąd Okręgowy ewentualnych uchybień w tym zakresie w postępowaniu przed Prezesem Urzędu nie stwarza potrzeby uchylenia decyzji. Poczynienie stosownych ustaleń, ocena środków dowodowych, uzupełnienie materiału dowodowego nie jest bowiem zastrzeżone do wyłącznej kompetencji Prezesa Urzędu, ponieważ po przekazaniu sprawy na drogę sądową – należy do sądu (tak wyrok SN z dnia 3 października 2013 r., III SK 67/12, OSNP 2014/5/79).

Prezes Urzędu dla usankcjonowania działania przedsiębiorcy niezgodnego z zawartym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów zakazem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów uznał za wystarczające wykazanie, iż spełnione zostały kumulatywnie trzy przesłanki:

- 1) kwestionowane działanie jest działaniem przedsiębiorcy;
- 2) działanie to jest bezprawne;
- 3) działanie to godzi w zbiorowy interes konsumentów.

Status (...) SA jako przedsiębiorcy jest bezsporny. Z kolei bezprawność rozumiana jako sprzeczność z prawem została przypisana działaniu polegającemu na stosowaniu postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone i wpisanych do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK.

W ocenie Prezesa Urzędu wykazanie, że przedsiębiorca wprowadził do obrotu wzorzec umowy zawierający postanowienia o treści już wpisanej do rejestru klauzul abuzywnych stanowi wystarczającą przesłankę do stwierdzenia bezprawności działania tego przedsiębiorcy. Stosowanie postanowienia, które po uznaniu go przez SOKiK za niedozwolone zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, jest prawnie zakazane. Zgodnie z art. 479⁴³ k.p.c., prawomocny wyrok SOKiK wydany po przeprowadzeniu kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy, przytaczający treść postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone i zakazujący ich wykorzystywania, ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanych za niedozwolone postanowień do rejestru klauzul abuzywnych. Przywołany przepis rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Art. 479⁴³ k.p.c. stanowiąc, iż wyrok SOKiK ma skutek wobec osób trzecich, nie ogranicza w żaden sposób kategorii podmiotów nim objętych. W ocenie Prezesa Urzędu zgodnie z regułą *lege non distinguente*, wyrok ma skutek wobec wszystkich, tzn. zarówno wobec przedsiębiorcy, który zakwestionowaną klauzulę wprowadził do swoich wzorców umów, jak i do każdego innego przedsiębiorcy, stosującego własne warunki umowne. Dla uznania, że klauzula stanowiąca przedmiot postępowania przed Prezesem UOKiK oraz klauzula wpisana do rejestru klauzul abuzywnych są tożsame w treści, nie jest konieczna literalna identyczność porównywanych postanowień.

Sąd rozpoznający sprawę uznał za zasadny zarzut naruszenia art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 uokik (zarzuty C.a, D, G, H).

Literalne brzmienie art. 24 ust.1 i 2 uokik wskazuje, że zbiorowe interesy konsumentów mogą być naruszone przez stosowanie praktyk przedsiębiorców (i) bezprawnych (ii) godzących w te interesy. Przykładem takiej praktyki jest „w szczególności” stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Użycie typowej techniki ustawodawczej „w szczególności” oznacza, że praktyka polegająca na stosowaniu postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone zawiera w sobie zarówno „godzenie” jak i „bezprawność” działania przedsiębiorcy. W takim kierunku szło dotychczasowe orzecznictwo Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przyjmujące, że o bezprawności takiego działania przesądził sam ustawodawca. Dla wykazania naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 uokik konieczne było dowiedzenie, w przypadku stosowania postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, tożsamości kwestionowanych klauzul z klauzulami wpisanymi do Rejestru w zakresie dwóch elementów: tożsamości stosunków prawnych oraz treści klauzuli kwestionowanej z treścią klauzuli uznanej za abuzywną.

Zakaz stosowania postanowień wzorców umów dotyczył „przedsiębiorcy”. Ustawa nie konkretyzowała, czy jest to „przedsiębiorca będący stroną” postępowania o uznanie postanowień wzorców umowy za niedozwolone, czy „inny przedsiębiorca” wobec którego nie toczyło się tego typu postępowanie. O tym, że postawienie zarzutu naruszenia zbiorowych interesów konsumentów było możliwe przedsiębiorcy nie będącemu stroną postępowania, wynikało z art. 479⁴³ k.p.c., zgodnie z którym w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone prawomocny wyrok ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.. Wyrok uwzględniający powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone mimo, że wydany w określonym układzie procesowym stron oddziałuje na sferę osób trzecich nie biorących udziału w postępowaniu. Jednym ze skutków wyroków prawomocnych uznających za niedozwolone postanowienia wzorca umowy wpisane do rejestru Prezesa UOKiK jest właśnie postępowanie oparte na art. 24 uokik.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 czerwca 2006r. (sygn. akt III SK 7/06) opowiedział się za poglądem, że „zakazane jest posługiwanie się w obrocie prawnym postanowieniami wzorców umów wpisanych do rejestru jako niedozwolone przez wszystkich i przeciwko wszystkim kontrahentom występującym w stosunkach prawnych określonego rodzaju”. W uzasadnieniu tego orzeczenia podkreślono, iż uznanie określonej klauzuli za niedozwoloną i wpisanie jej do rejestru działa erga omnes, a dalsze posługiwanie się nią jest zakazane w obrocie prawnym nie tylko względem podmiotu, wobec którego to orzeczono, ale również w identycznych lub podobnego rodzaju stosunkach prawnych nawiązanych przez osoby trzecie, bez ograniczenia w jakikolwiek sposób kategorii tych podmiotów. Stanowisko to poparł również Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 13 lipca 2006r. (sygn. akt III SZP 3/06) oraz Sąd Apelacyjny w Warszawie w m. in. wyrokach z dnia 2 grudnia 2005r. (sygn. akt VI ACa 760/05), z dnia 16 listopada 2005r. (sygn. akt VI ACa 473/05), czy z dnia 3 grudnia 2012r. (sygn. akt VI ACa 934/12).

Odmienny pogląd, co do rozumienia skutków rozszerzonej prawomocności materialnej przewidzianej w art. 479⁴³ k.p.c., wyraził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 października 2008r. (sygn. akt III CZP 80/08). Mianowicie Sąd Najwyższy przyjął, że prawomocność ta nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru klauzul uznanych za niedozwolone. Tym samym, Sąd Najwyższy opowiedział się za przyjęciem na gruncie art. 479⁴³ k.p.c., jednostronnie rozszerzonej prawomocności materialnej orzeczenia, tj. tylko „na rzecz” wszelkich osób, a nie „przeciw” wszelkim osobom.

Taka interpretacja rozszerzonej prawomocności była również zaprezentowana przez Sąd Najwyższy w uchwale z 13 grudnia 2013 r., III CZP 73/13, Biul. SN 2013/12/15. W tym kierunku poszło kolejne orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia z dnia 30 maja 2014 r. III CSK 204/13 (LEX 1466608), gdzie Sąd wskazał „skutek związania wynikający z art. 479⁴³ k.p.c. dotyczy spraw odnoszących się do postanowienia wzorca umowy, co do którego uprzednio prawomocnym

wyrokiem sądu został on uznany za niedozwolony i nie obejmuje postanowienia umowy o zbliżonym brzmieniu, którym posłużył się w relacjach z konsumentami inny przedsiębiorca”.

Przełożenie tych zasad na postępowanie w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów uwypuklił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 lutego 2014 r., III SK 18/13, Lex nr 1448753) odwołującego się do wyroku TSUE z dnia 26 kwietnia 2012 r. w sprawie C-472/10 Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság przeciwko Invitel Távközlési Zrt.

TSUE dokonał wykładni przepisów art. 6 ust. 1 związku z art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95, s. 29) uznając, że powołane przepisy nie stoją na przeszkodzie, aby stwierdzenie nieważności nieuczciwego postanowienia umownego zawartego we wzorcu umowy konsumenckiej, wywierało, zgodnie z tymi przepisami, skutki wobec ogółu konsumentów, którzy zawarli z zainteresowanym przedsiębiorcą umowę, do której stosuje się ten sam wzorzec umowy, w tym wobec konsumentów, którzy nie byli stroną postępowania o zaniechanie naruszeń. W wypadku stwierdzenia nieuczciwego charakteru postanowienia wzorca umowy w ramach takiego postępowania sądy krajowe są zobowiązane, także na przyszłość, wyciągać z urzędu wszelkie konsekwencje wynikające z prawa krajowego, tak aby wspomniane postanowienie nie wiązało konsumentów, którzy zawarli z zainteresowanym przedsiębiorcą umowę, do której stosuje się ten sam wzorzec umowy (www.curia.europa.eu).

Wydany wyrok potwierdza trafność powołanej drugiej uchwały Sądu Najwyższego i przekreśla możliwość uznania za bezprawne działanie przedsiębiorcy, który nie był stroną postępowania o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone a stosującego postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Wprost wynika to z opinii Rzecznika Generalnego Vericy Trstenjak przedstawionej w dniu 6 grudnia 2011 r. w sprawie C#472/10 pkt 60 „trudno byłoby pogodzić skutek erga omnes na niekorzyść niebiorących udziału w postępowaniu przedsiębiorców z zasadą uczciwego postępowania sądowego, tym bardziej że zostałaby im odebrana możliwość zajęcia stanowiska przed wydaniem odnoszącego się do nich wyroku dotyczącego zarzutu stosowania nieuczciwych postanowień umownych w obrocie. Prawo do bycia wysłuchanym, będące emanacją zasady państwa prawnego i należące do uznanych w orzecznictwie ogólnych zasad prawa Unii, nie byłoby zapewnione w wystarczający sposób w przypadku skutku erga omnes odnoszącego się bez wyjątku do osób niebiorących udziału w postępowaniu, a środek ten nie byłby adekwatny w rozumieniu art. 7 dyrektywy. Należy w związku z tym podkreślić, że kwestia zgodności z zawartymi w prawie Unii prawami podstawowymi powstaje jedynie o tyle, o ile skutek erga omnes wyroków krajowych zostaje wprowadzony w przepisach objętych zakresem zastosowania dyrektywy 93/13. Przeciwno skutkowi erga omnes na korzyść osób niebiorących udziału w postępowaniu nie przemawiają natomiast żadne względy. Ponieważ nie zachodzi naruszenie praw podstawowych odnoszących się do postępowania, w każdym razie nie można tego stwierdzić na podstawie akt sprawy przekazanych Trybunałowi, należy w konsekwencji uznać, że kryterium adekwatności jest również spełnione”.

Z uwagi na zasady ustalania niedozwolonego charakteru postanowienia wzorca umowy nie jest możliwe traktowanie jako praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. zachowania innego przedsiębiorcy, polegającego na stosowaniu postanowień wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone i nakładanie kar pieniężnych z tego tytułu.

W uzasadnieniu wyroków z 14 kwietnia 2010 r., III SK 1/10 oraz z 1 czerwca 2010 r., III SK 5/10, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na to, że w sprawach z odwołania od decyzji nakładającej karę pieniężną na przedsiębiorcę zachodzi potrzeba weryfikacji takich decyzji z zachowaniem wymagań analogicznych do tych, jakie obowiązują sąd orzekający w sprawie karnej (por. też zawarte w tych wyrokach wyjaśnienia dotyczące orzecznictwa ETPC - wyrok z 24 września 1997 r. w sprawie 18996/91 Garyfallou ABBE przeciwko Grecji, LEX nr 79585; decyzja ETPC z 23 marca 2000 r. w sprawie 36706/97 Ioannis Haralambidis, Y. Haralambidis Liberpa Ltd. przeciwko Grecji, LEX nr 520369). Wykorzystanie przez organ regulacyjny jego kompetencji do nałożenia kary pieniężnej musi poprzedzać wykazanie, że zachodzą przewidziane w ustawie przesłanki kary.

W postępowaniu opartym na naruszeniu art. 24 uokik ciężar dowodu spoczywa na Prezesie Urzędu co do wykazania zaistnienia trzech poprzednio wymienionych przesłanek, tj. działania przedsiębiorcy, działania bezprawnego i działania naruszającego zbiorowe interesy konsumentów. Skoro jako bezprawne nie może być uznane działanie przedsiębiorcy stosującego postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, ale nie będącego stroną postępowania, w wyniku którego te postanowienia zostały wpisane do rejestru, to bezprawność musi być wykazana na zasadach ogólnych. Tylko wtedy, gdy stosowane postanowienie jest bezprawne i narusza zbiorowe interesy konsumentów może być uznane za niedozwoloną praktykę.

Bezprawność oznacza sprzeczność z porządkiem prawnym jako całość. Przez „porządek prawny” rozumie się nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej, ale również nakazy i zakazy wynikające z norm moralnych i obyczajowych, czyli zasad współżycia społecznego (dobrych obyczajów). Z kolei przepisy prawa obejmują konstytucyjnie rozumiane źródła prawa: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia. Bezprawnym zachowaniem się będzie więc takie, które stanowi obiektywne złamanie określonych reguł postępowania.

Prezes Urzędu odwoływał się do definicji bezprawności i uznał, że jest bezprawne działanie przedsiębiorcy polegające na stosowaniu postanowień wzorca umowy wpisanego do rejestru niedozwolonych postanowień umownych ze względu na takie zdefiniowanie w art. 24 uokik i rozszerzoną skuteczność wyroku w sprawie o uznanie postanowień umownych co wynika z art. 479⁴³ k.p.c. (strona 14 i 15 decyzji). W związku z tym, że nie zostały wskazane normy, czy to prawne czy moralne, którym działanie przedsiębiorcy uchybiło, Sąd rozpoznający sprawę uznał, że nie ma miejsca udowodnienie bezprawności działania przedsiębiorcy.

Samo odwołanie się do bezprawności jako jednego z przypadków wymienionych w art. 24 ust. 2 uokik – gdy ten przypadek nie polega na sprzeczności z ogólnie przyjętym porządkiem prawnym (jak pkt 2 i 3) tylko na sprzeczności z postanowieniami uznanymi za niedozwolone w konkretnym układzie procesowym stron i w konkretnym wzorcu – nie stanowi wykazania przesłanki bezprawności.

Niedozwolone postanowienia umowne to konstrukcja przewidziana w art. 385¹ – 385³ k.c., mająca na celu ochronę konsumenta przed niekorzystnymi postanowieniami umowy łączącej go z profesjonalistą. W myśl art. 385¹ § 1 k.c., za niedozwolone postanowienia umowne uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W art. 385¹ § 1 k.c. nie została wymieniona jako przesłanka uznania postanowienia umowy za niedozwolone, jego sprzeczność z ustawą lub zasadami współżycia społecznego albo mająca na celu obejście ustawy. Są to okoliczności, które skutkują nieważnością odnośnego postanowienia umowy, co wynika z treści art. 58 k.c. (w całości lub części). Art. 385³ k.c. wymienia przykładowo niedozwolone postanowienia umowne, które w założeniu są zgodne z ustawą, mogą natomiast być uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami i za rażąco naruszające interesy konsumenta. I to właśnie tego typu postanowienia umowne, a więc zgodne z przepisami bezwzględnie obowiązującymi, mogą podlegać rozpoznaniu z punktu widzenia sprzeczności z dobrymi obyczajami i rażącego naruszania interesu konsumenta (por. uchwała SN z dnia 13 stycznia 2011 r., III CZP 119/10, LEX nr 785689).

W tym kontekście można bowiem wyróżnić trzy zależności:

- a) postanowienie wzorca umowy jest zgodne z prawem, ale jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta;
- b) postanowienie wzorca umowy jest sprzeczne z prawem, a także jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta;
- c) postanowienie wzorca umowy jest sprzeczne z prawem, ale nie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i/lub nie narusza rażąco interesu konsumenta.

Jedynie w pierwszej sytuacji jest możliwe badanie abuzywności postanowień umownych (por. T. Szanciło, glosa do uchwały SN z dnia 13 stycznia 2011 r., III CZP 119/10, LEX nr 785689). Natomiast w dwóch pozostałych sytuacjach zachodzi w ocenie Sądu przypadek bezprawności.

W niniejszej sprawie Prezes Urzędu dokonał analizy postanowienia poprzez odniesienie się do rejestru poz. 1207 i uzasadnienia wyroku, na podstawie którego klauzula została do niego wpisana jako sprzeczna z art. 385^{((1))} §1 k.c. Organ podkreślił, że kwestionowane postanowienie mimo niewielkich odmienności użytych słów, jest tożsame z klauzulami wpisanymi do rejestru co do skutku i celu tj. w zakresie oceny przez (...) skuteczności składanych oświadczeń woli oraz przerwania na konsumenta ryzyka związanego z doręczeniami kierowanej do niego korespondencji. Prezes Urzędu nie podzielił argumentacji (...), iż klauzula zakwestionowana przez Prezesa UOKiK nie jest tożsama z postanowieniami wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod nr 1207, 2208 i 2360, ponieważ dotyczy enumeratywnie wskazanych rodzajów pism, a nie – jak to ma miejsce w przypadku wymienionych klauzul z rejestru – wszelkiej korespondencji, nie zasługuje na uwzględnienie.

Rozstrzygnięcie zarzutów sprowadzałyby się do rozpoznania sprawy o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone i oceny stosowanego postanowienia w kontekście całego wzorca. Przy prowadzonej ocenie tożsamości klauzuli stosowanej i wpisanej do rejestru wystarczyło ograniczyć się do porównania ich celu i skutków. Natomiast ocena zachowania jako bezprawnego wymaga przeanalizowania sytuacji, w których następuje naruszenie norm i wskazania jakich norm.

Sprowadzanie bezprawności do stosowania podobnych ze względu na cel i skutek postanowień wzorców umów do tych, które zostały wpisane do rejestru postanowień jest chybione. Sprawa uznania danego postanowienia za niedozwolone jest sprawą oceny abstrakcyjnej konkretnego wzorca. Zmienność orzecznictwa na przykładzie klauzuli tzw. doręczeniowej wskazuje, że katalog postanowień ujętych w rejestrze nie jest miarą bezprawności. Bezprawność musi być udowodniona na tle konkretnego stanu faktycznego.

W świetle podanych rozważań czyn, który stanowił przesłankę do wydania decyzji opartej na przepisie art. 27 ust. 1 i 2 uokik i art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 uokik nie miał miejsca, stąd decyzja w punkcie I nie znajduje oparcia w prawie materialnym co prowadzi do jej uchylenia na podstawie art. 479^{31a} § 3 k.p.c. W konsekwencji uchylenia pkt I nie zachodzi podstawa do nałożenia kary pieniężnej za ten czyn i Sąd pomija rozważenie zarzutów dotyczących wymiaru nałożonej w pkt IV.1 decyzji kary pieniężnej.

Za niezasadne Sąd Okręgowy uznał natomiast zarzuty skierowane przeciwko rozstrzygnięciu zawartemu w pkt II sentencji zaskarżonej decyzji (zarzut E).

(...) SA w §32 ust. 1 „Ogólnych warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” kod warunków (...) uregulowało termin wykonania zobowiązania z tytułu wypłaty z rachunku IKE oraz wypłaty transferowej z rachunku IKE na 14 dni od dnia otrzymania kompletu dokumentów uzasadniających wykonanie zobowiązań, z zastrzeżeniem ust. 5. W tymże ust. 5 zmienionym od dnia 1 stycznia 2009 r. „Postanowieniami dodatkowymi do ogólnych warunków Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” przewidziano, że (...) SA wypłaca świadczenie z tytułu śmierci oszczędzającego oraz wykonuje zobowiązania w stosunku do uposażonych lub osób wymienionych w § 28 ust. 2 w terminie 30 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o zdarzeniu objętym odpowiedzialnością.

(...) SA poprzez odesłanie z ust. 1 do ust. 5 nie rozróżniło terminów dla sytuacji, gdy w wypadku zdarzenia jaką jest śmierć oszczędzającego w okresie odpowiedzialności spółki (§3 ust. 3 ogólnych warunków) dochodzi do realizacji po stronie (...) dwóch zobowiązań (i) wypłaty świadczenia z tytułu śmierci oszczędzającego i (ii) wypłaty z rachunku IKE (§4 ust. 1 ogólnych warunków). Zasadą dla realizacji pierwszego zobowiązania jest termin 30-dniowy (§32 ust. 1 ogólnych warunków), który zaczyna obowiązywać również dla realizacji drugiego zobowiązania gdy ono dodatkowo dochodzi do zobowiązań (...) SA wykonywanych w przypadku śmierci oszczędzającego na wniosek uprawnionego (§4 ust. 3 ogólnych warunków, § 32 ust. 5 ogólnych warunków). Uprawnionym jest uposażony a w przypadku jego

braku osoby wskazane w § 28 ust. 2 ogólnych warunków ubezpieczenia. „Z zastrzeżeniem ust. 5”, wprowadza więc wyjątek polegający na ustanowieniu innego (30-dniowego) terminu na wykonanie zobowiązania drugiego i znajduje zastosowanie do określonej kategorii osób, mianowicie do uprawnionych w rozumieniu ustawy o ike.

Treść postanowienia § 32 ust. 5 narusza art. 34 ust. 2 ustawy o indywidualnych kontaktach emerytalnych określając dłuższy niż wymagany przez wymieniony przepis termin na dokonanie przez zakład ubezpieczeń wypłaty środków zgromadzonych na IKE. Otóż art. 34 ust. 2 ustawy o ike określa maksymalnie 14-dniowy termin, w którym zakład ubezpieczeń obowiązany jest dokonać wypłaty środków zgromadzonych na IKE. Oszczędzający albo osoby uprawnione mogą zażądać wypłaty w terminie późniejszym. Termin 14-dniowy jest liczony od dnia:

- złożenia przez oszczędzającego wniosku o dokonanie wypłaty,
- złożenia przez osobę uprawnioną wniosku o dokonanie wypłaty oraz przedłożenia

stosownych dokumentów.

Termin 30-dniowy został w postanowieniu określony prawidłowo jedynie w zakresie, w jakim dotyczy wypłaty sumy ubezpieczenia (określonej w zakwestionowanym postanowieniu jako świadczenie z tytułu śmierci oszczędzającego). Zastosowania nie znajdują tutaj bowiem przepisy ustawy o ike, a jedynie k.c., a dokładnie art. 817 § 1 k.c., który stanowi, że ubezpieczyciel obowiązany jest spełnić świadczenie w terminie trzydziestu dni, licząc od daty otrzymania zawiadomienia o wypadku. Natomiast w zakresie wypłaty z rachunku IKE termin przewidziany klauzulą jest nieprawidłowy. Powinien on odpowiadać wskazanemu w art. 34 ust. 2 ustawy o ike terminowi 14-dniowemu.

Argumentacja (...) SA, iż terminy pozostają w zgodzie z art. 34 ust. 2 ustawy o indywidualnych kontaktach emerytalnych oraz art. 817 k.c. i nie było (nie jest) zamiarem Spółki (...) wydłużenie czasu realizacji zobowiązań z tytułu wypłat z rachunku IKE ponad terminy wynikające z ustawy o indywidualnych kontaktach emerytalnych, a jedynie wskazanie maksymalnych terminów wypłaty świadczeń ubezpieczeniowych jest nieprzekonująca. Spółka wykonując zobowiązania winna stosować się do przepisów prawa i uwzględnić rozwiązanie sytuacji, gdy jedno zdarzenie jest źródłem dwóch zobowiązań stosując odpowiednio dla tej okoliczności przepisy prawa nie naruszając z jednej strony ustaw, z drugiej strony interesów konsumentów. Terminy są określone ustawami i nie ma potrzeby wskazywania maksymalnych terminów wypłaty świadczeń. Termin jest albo zgodny z ustawą albo nie, nie ma terminów minimalnych i maksymalnych.

Zmienione „Ogólne warunki Indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)” kod (...) w §31 ust. 1 i ust. 5 stanowiących odpowiedniki §32 ust. 1 i ust. 5 analizowanych warunków usunęły sprzeczność pomiędzy ust. 1 i ust. 5. Z dniem 20 maja 2012 r. Spółka zakończyła stosowanie „Postanowień dodatkowych do ogólnych warunków indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...)”, co nie oznacza, że zostały zmienione zawarte umowy na podstawie ogólnych warunków umowy kod (...). Jak słusznie zauważył Prezes Urzędu, przedmiotem praktyki stwierdzonej w pkt II jest wykorzystywanie postanowienia w umowach a nie we wzorcach umów. (...) SA oświadczył, że od dnia 21 maja 2012 r. wszystkie umowy indywidualnego ubezpieczenia na życie związanego z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...) będą zawierane w oparciu o warunki uchwalone uchwałą nr (...) Zarządu (...) SA z dnia 19 kwietnia 2012 r. (pismo z dnia 22 maja 2012 r., k. 117). Nadal istnieją umowy (brak dowodu przeciwnego), w których zapis §32 ust. 5 ogólnych warunków reguluje termin zobowiązań (...) SA z tytułu wypłaty z rachunku IKE. Argumentacja odwołującego, że jego interpretacja i stosowanie §32 ust. 1 i ust. 5 ogólnych warunków nie naruszała interesów konsumentów ma wpływ na wymiar kary a nie na ustalenie istnienia praktyki. Praktyką naruszającą interesy konsumentów jest praktyka, która może je naruszyć a nie tylko taka, która je narusza.

Nie ma uzasadnienia zarzut naruszenia art. 106 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 111 uokik (zarzut F).

Prezes Urzędu w decyzji jako podstawę nałożenia kary powołał art. 106 ust. 1 pkt 4 i art. 111 uokik, a nie wytyczne. Ustalając wymiar kary Prezes uwzględnił „Wyjaśnienia w sprawie ustalania wysokości kar pieniężnych za stosowanie

praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów”, które nie mają charakteru wiążącego, jednak stanowią wskazówkę dla przedsiębiorców, w oparciu o jakie kryteria Prezes UOKiK ustala kary pieniężne. Przedmiotowe „Wyjaśnienia” nie mają na celu, ani też nie mogą regulować materii karania w zakresie szerszym, a tym bardziej sprzecznym z przepisami ustawy antymonopolowej. Wskazują one wyłącznie sposób ustalania wysokości kar przewidzianych ustawą. Zasadniczym celem „Wyjaśnień” jest zwiększenie transparentności w zakresie metodologii ustalania wysokości tych kar. Pozwalają one także przedsiębiorcy dokonać wstępnego oszacowania wysokości kary, którą mogłoby być zagrożone działanie niezgodne z przepisami ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Odwołujący popada w sprzeczność, gdy raz neguje stosowanie wytycznych, a następnie odwołuje się do nich wykazując nieprawidłowość oceny kryteriów wymiaru kary.

Miernikiem obliczeń przewidzianym ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów jest co do zasady przychód, z odstępstwami na rzecz innych metod (górną granicę zagrożenia, wielokrotności przeciętnego wynagrodzenia). Przychód jako całość jest kryterium nakładanych kar według ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Nie ma nieprawidłowego albo prawidłowego przychodu, przychód jest jeden. Tylko inne okoliczności mogą wpłynąć na wymiar kary ustalony w oparciu o miernik przychodu. Ustawodawca wskazał jaką przesłanką jest odniesienie dla wymiaru kary i twierdzenia strony co powinno być wzięte pod uwagę przy określaniu przychodu jest swobodną interpretacją terminu, którego znaczenie nie budzi wątpliwości. Pod pojęciem przychodu zgodnie z art. 4 pkt 15 uokik rozumie się przychód uzyskany w roku podatkowym poprzedzającym dzień wszczęcia postępowania na podstawie ustawy, w rozumieniu obowiązujących przedsiębiorcę przepisów o podatku dochodowym. Istotne jest, że według ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów odesłanie następuje tylko co do rozumienia przychodu.

Nałożenie kary jest pozostawione uznaniu Prezesa Urzędu, ale fakultatywność nie oznacza iż zasadą jest nienakładanie kar. O celowości nałożenia decyduje organ, który wykonuje zadania ustawowe określone w art. 1. Prezes Urzędu podkreślając charakter naruszeń tj. stosowanie postanowienia sprzecznego z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa, uznał nałożenie kary pieniężnej za uzasadnione. Bezprawność działania instytucji zaufania publicznego winna spotkać się z represją karną. Na profesjonalnych uczestnikach obrotu rynkowego spoczywa obowiązek dochowania należytej staranności przy ocenie zgodności ich działań z obowiązującymi przepisami prawa. Spółka powinna zdawać sobie sprawę z konieczności konstruowania umów w taki sposób, by nie doprowadzić do naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Jako profesjonalista na rynku usług finansowych określając warunki umowne stosowane w obrocie konsumenckim nie może wprowadzać regulacji niezgodnych z przepisami powszechnie obowiązującymi a następnie stosując interpretację własnych zapisów dowodzić, że nie doszło do naruszenia przepisów prawa. Czytelność stosowanych konstrukcji ma być dla każdego konsumenta „na pierwszy rzut oka”.

Brak korzyści ze stosowanego postanowienia nie ma wpływu na wymiar kary, gdyby zaś wystąpiła stanowiłaby okoliczność naruszenia ustawy wpływającą na jej zwiększenie.

Wbrew twierdzeniom odwołującego okoliczność, że konsumenci nie odnieśli negatywnych skutków postanowienia z §32 ust. 5 ogólnych warunków wpłynęła na zmniejszenie kary o 10%. Podobnie jak fakt, że udział przychodów przedsiębiorcy z działalności, której dotyczy zarzut w przychodzie jest niewielki, co spowodowało obniżenie kary o 30%.

Prezes UOKiK wyjaśnił, że rozpatrywał kwestię zawinienia Spółki zarówno podejmując decyzję o nałożeniu kary pieniężnej, jak i ustalając jej wysokość, przyjmując, iż zachowanie przedsiębiorcy miało charakter nieumyślny. W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że umyślność naruszenia zachodzi w sytuacji, gdy sprawca działa ze świadomością ograniczeń, jakie nakłada na niego ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów oraz świadomością antykonkurencyjnych skutków swojego zachowania. Natomiast z działaniem nieumyślnym mamy do czynienia wówczas, gdy sprawcy nie można przypisać świadomości naruszenia przepisów ustawy, ale można od niego zasadnie wymagać, aby taką świadomość w odniesieniu do swoich działań posiadał.

Kara nie jest rażąco wygórowana za praktykę stosowaną przez Spółkę od dnia 1 stycznia 2009 r., czyli przez prawie 4 lata, co należy ocenić jako działanie długotrwałe. Wartość bezwzględna 490 306 zł odnoszona do przychodu za rok

2011 a nawet składek z umów zawartych w oparciu w zakwestionowany wzorzec umowy w 2011 r. nie jest wygórowana. Żeby uznać karę za rażąco wygórowaną musiałby wystąpić drastyczna dysproporcja pomiędzy czynem i karą oraz możliwościami finansowymi podmiotu.

Nałożone na przedsiębiorcę kary pieniężne są wynikiem oceny całokształtu okoliczności sprawy z uwzględnieniem wymogów określonych w art. 111 uokik, a także, iż kary te są uzasadnione oraz w pełni adekwatne do okresu, stopnia oraz okoliczności naruszenia przez Spółkę uokik. Ustalona wysokość nałożonej na (...) kary pieniężnej uwzględnia szereg okoliczności łagodzących (zaniechanie stosowania zakazanej praktyki, podjęcie działań zmierzających do zaprzestania stwierdzonej praktyki, aktywne uczestnictwo w postępowaniu, niewykorzystywanie zakwestionowanej klauzuli w praktyce, precedensowy charakter sprawy), które wpłynęły na jej obniżenie o 90% w odniesieniu do praktyki z pkt II.

Na podstawie art. 479^{31a} k.p.c. Sąd częściowo uchylił decyzję i oddalił odwołanie w pozostałej części, co wpłynęło na rozstrzygnięcie o kosztach postępowania poprzez zastosowanie art. 100 k.p.c.

SSO Jolanta de Heij-Kaplińska